

Nationale Prijs voor Onderwijsjournalistiek 2012

Juryrapport

Over de inzendingen

Deze keer 19 inzendingen. Daarvan hebben we er één gediskwalificeerd omdat het om voorlichtingsmateriaal ging en niet om een journalistieke productie, dus we hebben 18 inzendingen in behandeling genomen. Over dat aantal maken we ons een beetje zorgen. Het lijkt wel of we steeds minder inzendingen krijgen. In 2008, het eerste jaar waarin we de prijs uitreikten, bestudeerden we 32 inzendingen. De jaren erna waren het er altijd meer dan twintig. En nu zijn we voor het eerst onder de 20 gezakt. Wat kan daarvan de reden zijn?

We zetten de mogelijke verklaringen op een rijtje.

1. Wij zijn zo helder over onze beoordelingscriteria dat journalisten alleen inzenden als ze inschatten een echte kans te maken. Oftewel: hebben wij de zelfcensuur bevorderd met onze open werkwijze.
2. We doen te weinig moeite om inzendingen te krijgen. We sturen persberichten en bellen media af, maar dat is natuurlijk niet genoeg. Journalisten zijn druk en hebben wel wat anders te doen dan artikelen insturen. Misschien moeten we ook prijzen uitloven voor het insturen voor de prijs.
3. Onze prijs is niet aantrekkelijk genoeg. De Stichting Onderwijsprijs kan slechts 1500 euro per jaar beschikbaar stellen, maar journalisten verdienen zoveel dat ze dit bedrag niet de moeite waard vinden. Bovendien vinden ze het kunstwerk dat erbij hoort niet mooi en vinden ze eeuwige roem onzin als zich dat niet in klinkende munt vertaalt.
4. En dan de enige echt zorgelijke mogelijke oorzaak: Ondanks de instelling van onze mooie prijs loopt de onderwijsjournalistiek terug. Weliswaar hebben we 10 inzendingen van kranten, maar de spreiding houdt niet over: deze zijn afkomstig van drie landelijke kranten en twee regionale kranten. De 8 tijdschriftinzendingen komen van vier tijdschriften. Bij elkaar tellen we dit jaar dus 9 printmedia die onderwijsjournalistiek zo serieus nemen dat ze artikelen hebben ingezonden voor de prijs.

Ter vergelijking: We hebben in Nederland 30 landelijke en regionale kranten, een handvol opiniebladen en 60 vaktijdschriften over onderwijs en opvoeding, de universiteits- en hogeschoolbladen niet meegerekend.

Ok, die vaktijdschriften zijn lang niet allemaal journalistieke tijdschriften. Journalistiek gemaakte tv en radioprogramma's over onderwijs zijn er niet. Maar de algemene nieuws en achtergrondrubrieken op radio en tv kunnen incidenteel wel aandacht besteden aan onderwijs. Dat hebben ze dit jaar blijkbaar niet gedaan, want we hebben geen inzendingen gekregen uit audiovisuele hoek.

Misschien kunnen we straks, bij de borrel wat verder filosoferen over de mogelijke oorzaak. In ieder geval staat vast dat er meer nodig is dan de Onderwijsprijs om de onderwijsjournalistiek te laten floreren. Misschien dat hoofdredacties en journalisten komend jaar meer belang gaan hechten aan onderwijs, nu PvdA en VVD allebei onderwijs tot belangrijk politiek thema hebben benoemd. Want we hebben toch de indruk dat het aantal

gespecialiseerde, deskundige onderwijsjournalisten flink teruggelopen is. En dat is zorgelijk voor een sector waarvan iedereen zegt dat die het fundament levert voor onze kennissamenleving, waar een kwart van de bevolking dagelijks mee te maken heeft (als deelnemer, als ouder of als werknemer) en waar we toch zo'n slordige 30 miljard euro aan uitgeven. Iedereen heeft het over onderwijs, maar op basis van welke informatie eigenlijk?

De Vlaamse socioloog Elchardus gebruikte al weer ruim 10 jaar geleden het begrip dramademocratie om de dynamiek in ons soort democratie te beschrijven: het dramatisch gehalte is hoger geworden, er wordt op hogere toon over onderwijs gesproken, relletjes en rellen vinden hun weg in de publieke opinie snel: maar hoe komen we aan de feiten daarover? Geen drama zonder goede recensenten zou onze stelling zijn. Het is zorgelijk te noemen dat een sector die zo belangrijk is, zo weinig kwaliteitsaandacht krijgt in de journalistiek. Maar kom op: we hadden ook goede inzendingen, dus daar gaan we het nu over hebben.

Over naar de prijs

Dus over naar de Nationale Prijs voor de Onderwijsjournalistiek zelf. We reiken hem dit jaar voor de vijfde keer uit, namens de Stichting Stimulering Onderwijsjournalistiek. - We - zijn de jury, Marjan Agerbeek, Dillian Hos en Marc Vermeulen. Voor Marc, hier helaas hier niet aanwezig, was het zijn laatste keer als jurylid, want elk jaar moet een van ons plaatsmaken voor een verse kracht. We gaan hem missen, maar hij krijgt nog een mooi afscheid en we zullen een waardige opvolger voor hem zoeken.

De jury opereert in volkomen onafhankelijkheid van het stichtingsbestuur. We hebben wel een opdracht, namelijk om een journalistieke productie over onderwijs te belonen, die een bijdrage levert aan het publieke debat over onderwijs. Onder journalistiek verstaan we bijdragen die kritisch zijn, gebaseerd zijn op feiten, die streven naar objectiviteit (hoor en wederhoor), die duiding bieden en die oorspronkelijk zijn. Andere criteria zijn urgentie, toegankelijkheid, oplossingsgerichtheid en meervoudig mediagebruik.

Ook viel ons op dat er dit jaar niet zoveel grote onderzoeksproducties tussen de inzendingen zaten. Leidt het crisisdenken tot minder ambitie bij onderwijsredacties? Of is er simpelweg minder tijd?

Tenslotte telden we slechts één multimediale inzending. We weten dat het voor media moeilijk is om 'gratis' informatie via het internet te verspreiden, maar zouden ze daar dan niet eens een oplossing voor moeten bedenken? Want de terugtocht naar de betaalde vierkante gedrukte centimeter betekent dat de impact van de inhoud van de media afneemt. Terwijl wij van de Onderwijsprijs natuurlijk willen dat de impact van onderwijsberichterijking toeneemt.

Over de genomineerden: we hebben drie bijdragen uit de inzendingen naar voren gehaald die ons bijzonder aanspreken. Uit die drie zal de winnaar komen.

Jan Dijkma en **José Hulsing** van de *Leeuwarder Courant*, genomineerd met de bijlage 'Social media' met bijbehorend videodagboek, gepubliceerd op 18 januari 2012
Zeer goed gekozen onderwerp. Trends sluipen het dagelijkse leven binnen, waardoor journalisten, die toch vaak op nieuws gericht zijn, ze over het hoofd zien. Zo niet Jan Dijkma en José Hulsing van de *Leeuwarder Courant*. Social media blijken geen trendverschijnsel maar een stevig verankerd onderdeel van het dagelijks leven van jongeren en inmiddels vele volwassenen. In 12 tabloidpagina's laten ze zien hoe social media de leerlingen, docenten en

de school als instituut in hun greep houden. Niet op een negatieve manier, maar feitelijk en neutraal, met oog voor positieve en negatieve effecten. De urgentie is duidelijk: scholen en docenten moeten iets met social media. En de auteurs laten ook zien hoe.

Daarbij zoekt de krant naar de kansen die de social media bieden en worden de bedreigingen – die al zo vaak zijn belicht – slechts aangestipt. Bijzonder is ook het grote aantal invalshoeken van waaruit het onderwerp is beschreven. Scholieren komen zelf op verschillende manieren aan het woord, maar ook hun docenten.

Wie een bijlage schrijft over social media, mag natuurlijk zelf niet vergeten van deze media gebruik te maken. Dat heeft de twitterende onderwijsredactie dan ook gedaan: er is een videodagboek, er is een groot aantal verwijzingen naar websites. (Hoewel we de redactie graag uitdagen haar twitteraccount vaker te gebruiken – de laatste tweet is van 6 juli jl.). Het zou nog leuk geweest zijn als in een klein hoekje ouders aan het woord waren gekomen met hun opvattingen over social media in het onderwijs, maar je kunt ook niet alles.

Gaby van der Mee, Arno Kersten en Robert Sikkes van *Het Onderwijsblad*, genomineerd met het artikel 'Krimp doet zich in het hele land voor', gepubliceerd op 25 februari 2012
Prachtig onderzoek dat het drama van de krimp heel inzichtelijk maakt, zowel in cijfers als in sociale consequenties. Goede informatieve kaders en leuke portretje van een kleine school. Een productie die vooral opvalt door de uitgebreide research die is gedaan. Altijd mooi als redacties nog echt gaan spitten... goed onderzoek levert nieuws op en dat blijkt hier ook weer. Het thema is zeer relevant. Het Onderwijsblad maakt hier een mooie combinatie van goede onderzoeksjournalistiek, dienstverlening en informatieverstrekken voor de leden van de AOB: Ook vanuit een belangenpositie kun je dus goede journalistiek bedrijven. Het is ook mooi gepresenteerd, dat helpt om de inhoud toegankelijk te maken. Hebben we nog wat te wensen? Ja: het had wel wat kritischer richting overheid en besturen mogen zijn. Hoe lang wisten we al dat er krimp aan zit te komen, waarom deed OCW niks en snurkte het veld? Zijn ze in andere sectoren slimmer omgegaan met krimp of is er sprake van een stapeling van ellende: de brandweerkazerne, het ziekenhuis én de school verdwijnt, wat betekent dat voor een regio? Hoe verhoudt dit verhaal zich tot de berichten over het lerarentekort in het vo de komende jaren. Gaat dat dan meevallen? Heeft het niets met elkaar te maken?

Irene de Pous van *de Volkskrant* met het artikel 'Hoe bouwwoede de school Amarantis te gronde richtte', gepubliceerd op 25 februari 2012
Goed verhaal, goed geschreven. Het onderwerp is urgent en van belang voor een goed begrip van de onderwijswereld. De lezer heeft in weinig tijd een goed overzicht van en inzicht in deze grotendeels Amsterdamse kwestie. In de beperking toont zich de meester en dat geldt zeker voor dit stuk. Er werd veel geschreven over Amarantis en ons sprak aan dat De Pous zo kort en zo scherp de kern van het probleem bij lezer aanbrengt. Het sterke aan deze reconstructie is dat je als lezer meteen op het puntje van je stoel zit, doordat schrijfster inzoomt op het treurige relaas van het Comenius Lyceum. Daar blijf je ook zitten, omdat de wederwaardigheden van deze school als een rode draad door het artikel lopen. Feitelijk, duidelijk, actueel. Als je een beperkt verhaal schrijft moet je keuzes maken, maar misschien had één kort paragraafje toegevoegd kunnen worden met wat meer reflectie-op afstand: hoe kan het nu zo uit de hand lopen, welke persoonlijke relaties en netwerken speelden daarbij een rol, lijkt het op andere kwesties (Vestia bijvoorbeeld) en kunnen we daar dan wat van leren. Maar ook hier geldt: het zou wat strijdig zijn met de beknoptheid van het artikel, maar als ze er in geslaagd was om in die stijl ook deze vragen te beantwoorden.....

En de winnaar is...

De jury heeft gekozen voor een in onze ogen zeer volledige bijdrage, een mooie combinatie van een alledaags thema dat is opgetild naar onderwijsbelang, voor vakwerk kortom, oftewel de bijdrage van Jan Dijkstra en José Hulsing van de *Leeuwarder Courant*, de bijlage 'Social media'.

Van harte gefeliciteerd!

Breda, 3 oktober 2012

De jury van de Nationale Prijs voor Onderwijsjournalistiek
Marjan Agerbeek
Dillian Hos
Marc Vermeulen